

FOTOGRAFIJA

»FOTOGRAFIJA«
ČASOPIS FOTO SAVEZA
BOSNE I HERCEGOVINE

Godine II, broj 5
SARAJEVO
JANUAR 1989.

Duško Vričko: »TORZO«

RIJEČ UREDNIKA

Od ovog časa stavili smo Vam na uvid dio truda učinjenog na izdavanju Fotografije. Iz razumljivih razloga nisu obuhvaćene sve aktivnosti, a o nekim pišemo i ovom prilikom mada su na određen način bile predmet interesovanja i u prethodnom dvobroju. Ali, na to smo se odlučili iz prostog razloga što želimo čuti i drugo mišljenje, sve u želji da se unaprijedi rad.

Koliko ste zadovoljni sa radom redakcionog odbora ne znamo, a i Vama se može uputiti kritika što se niste odazvali pozivu i poslali nam više kraćih informacija o aktivnosti klubova, o teškoćama (ne samo finansijskim, koje ima i časopis), prijedlozima, sugestijama.

Očekujući saradnju, lijepo Vas pozdravljamo.

D. R.

U FOKUSU ISTRAŽIVANJA

Već deset godina Duško Vričko iz Sarajeva nalazi se među najaktivnijim izlagačima iz BiH. Do sada je učestvovao na 467 likovnih manifestacija u zemlji i inostranstvu sa oko 1.300 radova i osvojio 93 nagrade. Stalno istražuje, uspješno se bavi raznim tehnikama, posebno solarizacijom.

Neko je davno rekao da fotografija nije surogat slikarstva, alternativa za manje nadarene. Ona je i dokument i zapis, i svojevrsno svjedočanstvo o onom što se zbiva oko nas, ona je i igra, poruka, traganje. Stvaraoci — koji su vođeni takvim porivima i željama — uspjeli su da se izbore za pravi tretman ove u sklopu drugih likovnih disciplina, da daju svoj doprinos afirmaciji fotografije kao medija sa valstitim zakonitostima. Među takve, bez sumnje, veoma darovite stvaraoce svrstavamo i Duška Vrička iz Sarajeva, koji je svoje prve fotografije napravio još u toku dalekih ratnih godina, u revoluciji.

Za vrijeme rata (borac je od 1942. godine) on je fotografirao više za sebe, bili su to svojevrsni zapisi, neka vrsta dnevnika, o onom što se moglo snimiti između dvije bitke, u predahu. Ozbiljniji angažman uslijedio je kasnije, pa je tako Duško Vričko do kraja prošle godine učestvovao na 460 likovnih manifestacija u zemlji i inostranstvu, na kojima je izložio oko 1.300 radova i osvojio, 12 zlatnih plaketa, 24 srebrne, 25 bronzanih i 32 pohvale (diplome). Osim toga, imao je i sedam samostalnih izložbi, a održao je i četiri izložbe fotografija iz partizanskog albuma.

Neke njegove fotografije — kao što su to »Torzo«, »Svod«, »Jug«, »Zoki« i »Noćni refleksi« — zabilježile su svojevrsne rekorde, izlagane su često i »pokupile« su mnoštvo nagrada i priznanja. Tako je, na primjer, fotografija

»Torzo« izlagana čak na 107 izložbi, a dobila je 15 zapaženih nagrada. Ili... sa fotografijom »Svod« (jednostavnim likovnim rješenjem) Duško Vričko je učestvovao na 52 izložbe i dobio 12 nagrada...

O sebi on ne govori mnogo, osnovne podatke saopštiće vam škroto, u nekoliko rečenica.

— U izlagačkoj fotografiji nikad se nisam opredjeljivao za neke tematske cjeline. Radio sam portrete, aktove, snimio pejzaže, jedno vrijeme sam bio zaokupljen arhitekturom, eksperimentisao sa isječcima i detaljima, pokušavajući da to uobličim u jedan umjetnički čin u laboratoriji, primjenjujući pri izradi pozitiva razne postupke. Najčešće je riječ o takozvanoj solarizaciji, a sve fotografije snimljene su prirodnim svjetlom u raznim vremenskim uslovima.

U posljednjoj deceniji nalazi se među 10 najaktivnijih izlagača u Foto-savezu Bosne i Hercegovine, a kao društveni radnik veoma je prisutan u radu mnogih foruma, prije svega, u organizaciji preko koje se afirmisao kao darovit stvaralac i izlagač. Dao je svoj doprinos afirmaciji, da ne kažemo i pečat, bosanskohercegovačke fotografije na jednom širem planu i priznanja nisu izostala. Nosilac je sadam ratnih i poslijeratnih odlikovanja, Plakete bezbjednosti Izvršnog vijeća SFRJ, Plaketa grada Sarajeva.

Duško Momčilović

SA NASLOVNE STRANE

Fotografija Duška Vrička »Torzo« objavljena na naslovnoj strani časopisa je najčešće viđeni rad na izložbama od svih autora iz BiH, čak 107 puta a osvojila je i 15 nagrada. Povodom samostalne izložbe ovog autora u Banja Luci prenosimo ovaj prigodan tekst iz banjalučkog »Glasa«:

IMPRESUM:

Fotografija — časopis Foto saveza Bosne i Hercegovine

Redakcija: Radan Dragutin, glavni i odgovorni urednik; Vasiljević Savo, tehnički urednik; Božanović Ozren, Markić Denis, Marušić Nikola i Miličević Risto.

Realizacija: »Reprografika« Sarajevo

Adresa časopisa: Foto savez BiH, Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju.

STANOJE BOJOVIĆ I NJEGOV DOPRINOS BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ FOTOGRAFIJI

Stanoje Bojović, narodni prosvetitelj i istaknuti majstor fotografije Foto-saveza Jugoslavije, rođen je 1909. godine u selu Bojoviću kod Andrijevice. Učiteljsku školu završio je 1928. godine u Beranama (Ivan-grad). Prije drugog svjetskog rata službovao je u raznim mjestima Bosne. Četiri ratne godine proveo je u zarobljeništvu, u zloglasnom fašističkom logoru Osnabriku. Po završetku rata vraća se u domovinu, završava Višu pedagošku školu 1949. u Beogradu, a zatim se odano predaje svome pedagoškom pozivu. Istovremeno, veoma intenzivno, bavi se i fotografijom. Posljednje godine aktivnog pedagoškog rada provodi na dužnosti direktora Škole učenika u privredi u Vrnjačkoj Banji i u zasluženu penziju odlazi 1966. godine. Tu, u Vrnjačkoj Banji, i danas živi i stvara. Uporno radi i na sređivanju svog bogatog novinarskog foto-arhiva kojeg je započeo da stvara daleke 1930. godine, kao učitelj u Bosni (u selu Bravsko), a zatim ga dopunjavao u Ključu, Zmijanju, Doboju, Gračanici...

Stanoje Bojović zauzima veoma značajno mjesto u jugoslovenskoj fotografiji, ali to do sada nije dovoljno istraženo i izu-

čeno. Posebno, kada je riječ o bosanskohercegovačkoj amaterskoj fotografiji u pred-ratnom periodu, može se, bez pretjerivanja, tvrditi da mu tu pripada najistaknutije mjesto.

Kao mladi učitelj, Bojović je prvo zaposlenje dobio 1929. godine u Osnovnoj školi Bravsko kod Ključa. Ovo veliko selo pod Grmeč planinom pružilo mu je mogućnost da ispolji svoje ambicije i entuzijazam u kulturno-prosvjetnom radu sa seoskom omladinom i narodom, a u prvom redu sa djecom željnom znanja. Tu mu se pružila prilika da nabavi i svoj prvi fotoaparat. Bilo je to u proljeće 1930. godine kada je neki šofer iz Ključa prodao polovni fotoaparat »Agfa« 9x12 cm (pločaš). Bojović se i danas rado sjeća ovog događaja. Kaže da je aparat dobio na šestomjesečnu otplatu i da je koštao 900 dinara. Njegova učiteljska plata tada je iznosila 830 dinara mjesečno. Kaže da mu je to bio i jedan od najsrećnijih trenutaka u životu.

— »Satima sam držao svoj aparat u rukama, razgledao sam ga i razmišljao kako da počnem sa snimanjem. Nisam ni slutio da će mi ta »Agfa« otkriti čudesne svetove«.

Uskoro je nabavio i Foto-priručnik od Šafranskog i iz njega sticao prva znanja o fotografiji.

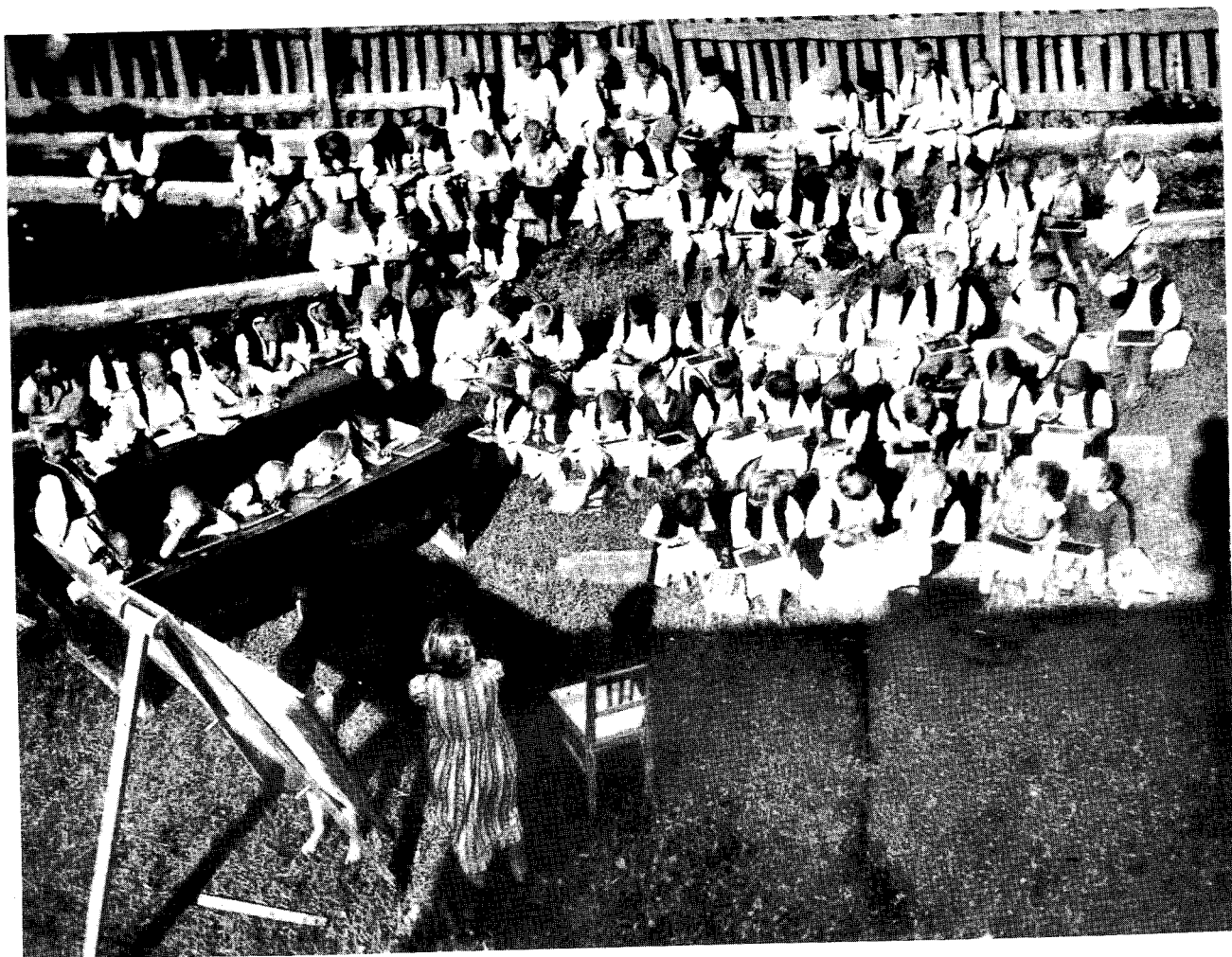
Svoje prve snimke Bojović je napravio u aprilu 1930. godine. Na dvije ploče snimio je zgradu škole u Bravskom. Nestrpljivo je čekao da dođe noć, da razvije ploče, da ih fiksira, ispere i osuši. Ploče je sušio u svojoj spavaćoj sobi, na drvenom stalku. Sušenje je trajalo oko dvanaest sati, pa te noći nije ni spavao radi kontrole sušenja snimka. Kada je svanulo okrenuo je ploče prema prozoru i vidio da su oba snimka oštra. Bio je veoma sretan. Nažalost ovi, kao i drugi negativni snimljeni na ploče, propali su 1941. godine kada su ustaše protjerale njegovu suprugu za Srbiju, a njega, kao rezervnog oficira jugoslovenske vojske, Nijemci odveli u zarobljeništvo.

Fotografija Osnovne škole u Bravskom bila je prva Bojovićeva fotografija koju je često slao na izložbe i koja je, kako sa zadovoljstvom ističe, imala počasno mjesto na njegovim brojnim samostalnim izložbama kod nas i inostranstvu.

Septembra 1931. Bojović je premješten iz Bravskog u Ključ, nakratko i u selo Graci,

Stanoje Bojović: »BOSANKE«

Stanoje Bojović: »SUNČANA ŠKOLA«

a onda se opet vratio u Ključ. Za vrijeme službovanja u Ključu često je odlazio na Grmeč i Zmijanje i tamo snimio razne folklorne motive i sakupljao narodne umotvorine. Svoju prvu foto-reportažu Bojović je posvetio Ključu (pet fotografija sa tekstom) koju mu zagrebački »Svijet« objavljuje 1932. godine.

Poslije trogodišnjeg boravka u Ključu, Bojović je, u septembru 1934. premješten u Gračanicu kod Doboja u kojoj je proveo takođe tri godine. Tu mu se pruža mogućnost da se još svestranije angažuje na polju fotografije. Svoj prvi fotoaparat »pločaš« prodaje i kupuje drugi »Agfa« 6x9 cm) koji je bio mnogo praktičniji, naročito za duža putovanja i planinarenje. Sa novim fotoaparatom i biciklom Bojović je, u slobodno vrijeme, obilazio Sprečko polje i okolinu Gračanice. Nisu mu daleko bili ni Modriča i Gradačac da bi i tamo snimio rijetke motive iz narodnog života, likove ljudi, prirodu . . . Zbog toga je rado odlazio na vašare, sabore i ostale narodne skupove.

U proljeće 1937. godine Stanoje Bojović dolazi u Tuzlu i radi kao učitelj u školi »na Pazaru« (danas Osnovna škola »Džemal Mandžić«) koju poslije dvogodišnjeg boravka napušta i, po svojoj želji, odlazi u selo Sočkovac kod Gračanice. Godine 1938. Bojović stupa u brak sa mladom učiteljicom Lenkom Levkov rodom iz Radovišta (Makedonija) koja je radila u školi u Puračiću nedaleko od Sočkovca. U Sočkovcu bračni

par Bojović provodi »dvije najljepše godine života« prije rata. Tu su uredili školsku zgradu i dvorište i osnovali poljsku učionicu za koju se smatra da je prva u Bosni. U toj poljskoj učionici Bojović je snimio svoju čuvenu fotografiju »Sunčana škola« za koju se smatra da ima antologijsku vrijednost. Na fotografiji se, suncem obasjani na livadi, vide mališani u narodnoj nošnji koji »čvrsto drže pisaljke u ručicama« i na tablicama bilježe ono što im diktira učiteljica Lenka. »Sunčana škola« izlagana je na preko 50 domaćih i međunarodnih izložbi, objavljivana je u brojnim katalozima, a autoru je dinijela pet prvih nagrada na međuklupskim izložbama i zlatnu plaketu na izložbi Akademskog FKK Sarajevo.

Prvu samostalnu izložbu Bojović je priredio u Tuzli 1938. godine. Tada je, u »glavnoj ulici« izložio oko 30 radova. Pored ostalih, tu su bile izložene i njegove poznate fotografije: »Seoski zbor« (Tumare kod Lukavca 1938); »Bosanke« (Spikovac kod Gračanice 1936); »Mlada s duvkom« (Tuzla 1938); »Teret na glavi« (okolina Tuzle 1938); »S tuzlanske pijace« (1938); »Stočari s Vlašića«; »Motiv iz Sprečkog polja« . . . Ovu njegovu prvu izložbu s oduševljenjem je posmatralo više hiljada građana Tuzle i okoline, a dolazili su ljudi i iz udaljenijih mjesta. Pokazani interes publike za folklorne motive pojačao je Bojovićevo uvjerenje da su vrijedni motivi iz narodnog života, pa je nastavio sa još većim žarom rad na

umjetničkoj fotografiji. To će se naročito osjetiti u poslijeratnom periodu kada će mu fotografije snimljene u Bosni donijeti brojna priznanja na domaćim i međunarodnim izložbama.

Pored svoje prve izložbe, Bojović je imao i još jednu veoma uspjelu izložbu u Tuzli. Bilo je to u septembru 1967. godine kada mu je, uz pomoć Skupštine opštine i Foto-kino kluba »Tuzla« organizovana 10. jubilara izložba fotografija. Pored navedenih fotografija brojni posjetioci imali su prilike da vide još mnogo fotografija nastalih na tlu Bosne. Vrijedne su pomena i ove: »Odlazak iz škole« (Grapska kod Doboja 1939); »Kafenisanje« (Ozren 1940); »Litije« (Puračić 1939); »Seirenje« (Puračić 1939); »U borbi za hljeb« (Sočkovac 1940); »Gračaničke trojke« (Bukovica kod Gračanice 1940); »Sabor u Boljaniću« (1939); »Stidljiva djevojka« (Kakmuž 1939); »Đačko rvanje« (Sočkovac 1940); »Žene ispod Ozrena« (Žepče 1940); »Doajen tuzlanskih brica« (1961); »Gračanički penzioneri« (1961); »Na vjenčanju« (Tuzla 1959); »Romska ljepotica« (Gračanica 1967); »I mi bi se slikale« (Bosansko Petrovo Selo 1966); »Herojeva majka« (Doboj 1967); »Djevojka s Majevice«, »Starica iz Bosne«.

I ovu Bojovićevu izložbu masovno su posjećivali građani Tuzle, posebno školska i studentska omladina. U kolonama su dolazili na izložbu učenici osnovnih i srednjih škola predvođeni svojim učiteljima, nastavnicima i profesorima.

Prilikom obilježavanja 20. godišnjice Foto-kino kluba »Tuzla«, decembra 1981. godine, Bojović je bio gost Kluba. Tom prilikom, na retrospektivnoj izložbi fotografija dugogodišnjih članova Kluba, izloženo je 45 odabranih radova Stanoja Bojovića.

Brojni bosanskohercegovački listovi, časopisi, revije, monografije i druge publikacije objavljuju fotografije iz bogatog opusa Stanoja Bojovića. Zapaženi su njegovi radovi u listovima »Oslobođenje«, »Zadru-gar«, »Male novine«, »Front Slobode«, »Po-rodica i dijete« i mnogim drugim. Radovi ovog vrsnog foto-umjetnika nalaze se i u najnovijoj reprezentativnoj Foto-monogra-fiji Tuzle, Tuzlanskom vremeplovu Dragiše Trifkovića i nizu drugih publikacija.

Fotografije Stanoja Bojovića, po mo-tivima, idejama, likovnom izrazu, kompo-ziciji i tehnici, svjedoče o njemu kao foto-umjetniku realisti. On nije »moderna, ap-straktni majstor umjetničke fotografije«. Svaka njegova fotografija ima optimističku i uvijek humanu poruku.

Fotografije koje je Bojović snimio na bosanskohercegovačkom tlu imaju izuzetnu kulturno-istorijsku i dokumentarnu vrijed-nost. Što vrijeme dalje odmiče one nam po-staju sve bliskije i dragocijenije. Zbog toga je i vrijeme da se nešto poduzme kako bi se bar dio njegovog bogatog fotografskog opu-sa našao i u Galeriji Foto saveza Bosne i Hercegovine.

Risto Miličević

Stanoje Bojović: »MAJČINE BRIGE«

Stanoje Bojović: »S TUZLANSKE PIJACE«

Stanoje Bojović: »SEOSKI ZBOR«

Povodom samostalne
izložbe fotografija

MURATA JAŠAREVIĆA

U prostorijama Foto kluba »Zenica« održana je u periodu od 15. do 24. decembra samostalna izložba fotografija jednog od najaktivnijih jugoslovenskih autora Murata Jašarevića.

U povodu ove izložbe u predgovoru kataloga Nikola Marušić, majstor fotografije FSJ je napisao:

— Susret sa izložbom fotografija Murata Jašarevića je susret sa umjetnikom koji je iskazao talenat, umjeće poniranja u životne tokove, zapažajući i sažimajući u svoj likovni svijet, odslikavajući sve to svojim vlastitim likovnim jezikom.

U Jašarevićevim radovima izuzetno je prisutna spoznaja, da je fotografiju učio kod velikih fotografskih salon majstora u Travniku. Talentovan, vrlo vrijedan, željan znanja i umjeća pokupio je sve što se dalo pokupiti od svog učitelja. Tako je stekao vrhunsku fotografsku tehniku, koju je i sam usavršavao i prilagođavao je svojim zahtjevima i potrebama fotografskog izraza.

Svoj stvaralački nemir izražavao je u likovnim interpretacijama krajolika i života stočara sa Vlašića, atmosfere i baštine juga

Hercegovine, prostranstva i tišine ravne Slavonije i Vojvodine. On se ispoljava u izuzetnoj tehničkoj perfekciji i obradi samog materijala, uvijek datoj u efektivnim kontrastima površina, tonaliteta sivog i crnog, savršeno ih komponujući...

... Izloženim djelima i likovnim elementima u njima autor je iskazao širinu znanja pojedinih likovnih elemenata, njihovih odnosa i njihove primjene. Tako je u svoje realističke sadržaje unio nove vrijednosti, nove kvalitete, koja djela čine umjetničkim tvorevinama...

Poslije duže pauze rad mostarskog foto-kluba »Salko Šestić« oživio je na najbolji mogući način — organizovanjem izložbe fotografija klubova iz tri grada pobratima — Splita, Kragujevca i Mostara. Postavka, u mostarskom Domu JNA, učinjena je precizno i osmišljeno, te se izvukao maksimum iz ne baš sasvim podesnog prostora. Izbor radova za izložbu, uz poneke izuzetke, zadovoljava, pa je opšti dojam o izložbi prilično visok. Ono što posebno raduje je dosta veliki broj relativno anonimnih, a dosta kvalitetnih autora. To naročito dolazi do izražaja kod Splićana (FK »Ruđer Bošković«). Jedan od najkvalitetnijih autora je Vinko Vitas, koji je izložio tri fotografije malog formata (oko 9x13 cm) paspartuirane velikom bijelom

U MOSTARU PONOVO

površinom. Autor vrši potpunu pripremu i razradu ideje, kompozicije i interveniše bojenjem običnih stvari (npr. kruh), tako fovistički intenzivnom bojom (korištenom i na način Cheyca Leidmanna) i neobičnošću obojenih predmeta stvara donekle nadrealan pomak. Miodrag Trajković u svojim fotosima »Gazija IV« i »Broadway boogie-woogie V« (persiflaža djela Pieta Mondriana) teksturu kukuruza i čilima sa folklornim motivima koristi kao pozadinu za ženske aktove. Robert Marić u svom djelu postiže

nostalgičnu toplinu izborom motiva i forsiranom »zrnatošću« sa sfumatom.

Kragujevčani su izlagali dosta lajfa, uglavnom nedovoljne snage. Standardno dobri Branko Andrejević je, i ovoga puta, prezentirao svoju omiljenu temu — ženski akt. Zanimljivi i dobri su i Miroslav A. Ilić (»Okretanje 3«) i Predrag Mihajlović (»Klupa«, »Djevojka«, »Drvo«, »Pejzaž«).

Od mostarskih autora kvalitetom se značajno izdvajaju Vladimir Kolopić i Adis Hondžo, što s obzirom da se radi o autorima sa dosta iskustva i ne čudi. Prvi snima prirodu, pejzaž, a drugi uspostavlja odnos model — okolina.

Denis Markić

Hondžo Adis

Mihajlović Predrag

Robert Marić

OTVORENA GALERIJA FOTOGRAFIJA „NOVI GRAD”

U Sarajevu je u povodu obilježavanja Dana mladosti otvorena prva Galerija fotografija u Bosni i Hercegovini

Dosadašnji trenutak jugoslovenske fotografije, a pogotovo fotografije u Bosni i Hercegovini nije sjajan. Posljednjih godina organizuje se svega nekoliko izložbi godišnje, a samostalne izložbe autora postaju prava rijetkost. Na prste se mogu nabrojati sredine koje su organizatori salona i izložbi jugoslovenskog nivoa. Ovakvo stanje, kao i činjenica da su klubovi sve manje u mogućnosti da podržavaju kreativnu fotografiju, dovelo je do pada broja stvaralaca u fotografiji. No i pored ovakvog stanja posljednjih godina u određenom broju sredina u republici javilo se nekoliko izuzetnih autora stvaralaca, a u nekim sredinama održale su se ili pojavile nove ideje za organizacijom izložbe.

Želeći da doprinese razvoju fotografije, njenoj afirmaciji kao i afirmaciji autora koji djeluju kako u BiH tako i na jugoslovenskom prostoru, svjesni činjenice da vrhunski stvaralci nemaju priliku za pravu afirmaciju, članovi Foto kino i video kluba »Novi grad« prišli su formiranju prve galerije fotografija u BiH. Galerija je osnovana uz nesebičnu pomoć Narodne tehnike, te razumijevanja društveno-političke zajednice Novog grada u čijim je prostorima i smještena.

Galerija je otvorena izložbom fotografija sarajevskih autora pod nazivom »Sarajevski krug«. Izložba je organizovana u povodu obilježavanja i proslave Dana mladosti u 1988. godini, a sponzori su bili Gradska konferencija Narodne tehnike i Gradska konferencija SSO BiH Sarajevo.

Od 117 radova koliko ih je pristiglo na izložbu selektor Gojko Sikimić, majstor fotografije FSJ, izabrao je 64 fotografije od 16 autora. Prvu nagradu za kolekciju dobio je Radan Dragutin, a pojedinačne nagrade osvojili su Duško Vričko, Hodović Ačif i Kovačević Milomir.

Izložba »Sarajevski krug« bila je postavljena od 23. maja do 15. juna 1988. god. a izložbu je otvorio Milić Franjo, predsjednik Narodne tehnike Sarajevo. Već samim programskim opredjeljenjem Galerija prelazi organizacione šeme i okvire sličnih galerija. Naime, u okviru programskih sadržaja koji se realizuju u toku godine, postavljaju se tradicionalne izložbe, tako da osim »Sarajevskog kruga« biće postavljene izložbe deset najaktivnijih u prošloj godini, izložba o Sarajevu povodom Dana oslobođenja grada pod nazivom »Sarajevo kroz objektiv«, te samostalne izložbe autora koji su toj godini dobili najviša zvanja Foto saveza Jugoslavije. Kao suorganizator ovih izložbi pojavljuje se Foto savez BiH. Do sada su u galeriji održane sljedeće izložbe: »Sara-

NARODNA TEHNIKA GALERIJA FOTOGRAFIJA „NOVI GRAD”

izložba fotografija
40 GODINA
FOTO SAVEZA BiH
15.novembar–28.decembar '88

jevski krug«, samostalna izložba Denisa Markića iz Mostara, izložba fotografija iz rata pod nazivom »Iz partizanovog albuma« Vrička Duška, izložba najaktivnijih autora FS BiH u 1987. godini pod nazivom »Deset '87«, te sedma klupska izložba Foto kino kluba »Mašinac«. Posebnu pažnju je izazvala izložba fotografija »40 godina Foto saveza BiH, koja je predstavljala izbor iz radova koji se čuvaju u arhivi Foto saveza. Izbor iz preko 2.000 radova obavio je Vričko Duško, kandidat majstor FSJ.

Za sljedeću godinu utvrđen je program izložbi kojih će biti 13, a iz kojih je posebno

potrebno izdvojiti izložbu italijanskih fotografija i izložbu o Sarajevu koja će takođe predstavljati izbor iz arhiva Foto saveza BiH.

Na kraju treba istaći da svaku izložbu prati mini katalog, plakat i poziv što je za naše uslove dosta neobičajeno. Sva ova aktivnost je tim vrednija jer je produkt amaterske aktivnosti sarajevskih fotografa, a program Galerije se u većem dijelu samofinansira.

O tome koliko je urađeno, o tome koliko se i šta planira, može se reći da ćemo o ovoj Galeriji još čuti.

PREDSTAVLJAMO VAM

U ovom ciklusu predviđeno je da fotografijom predstavimo autore iz BiH koji su dobili najviša zvanja Foto-saveza Jugoslavije. U 1987. godini zvanje kandidat majstora FSJ dobio je:

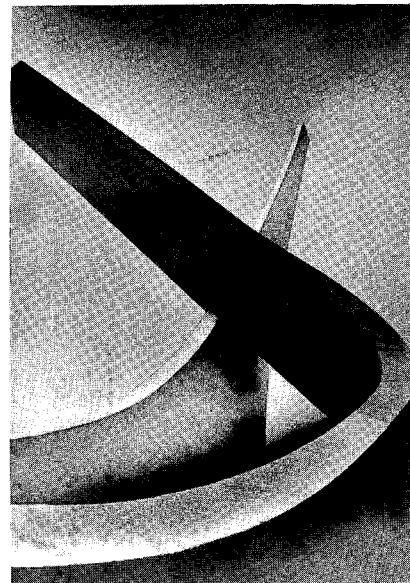
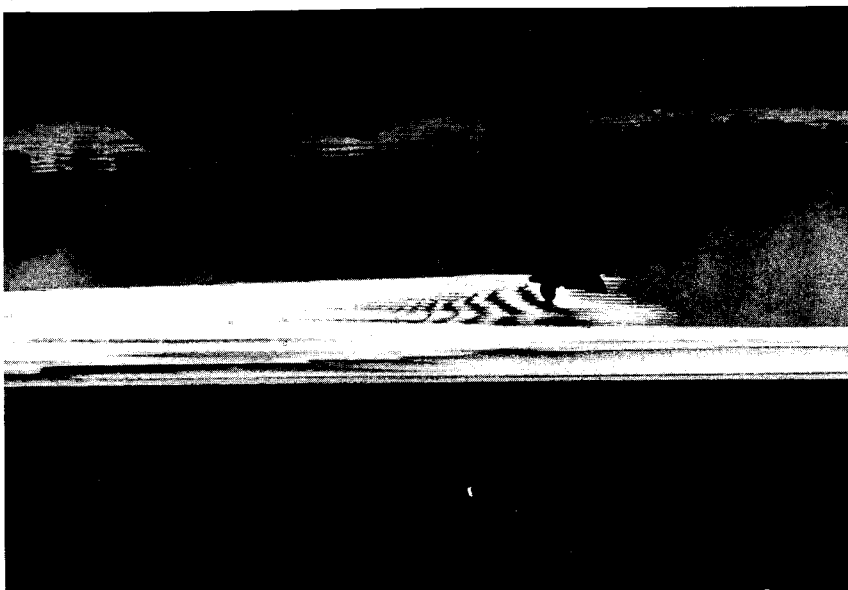
MILAN LATINOVIĆ

Milan Latinović rođen je 1933. godine u Medenom polju kraj Bosanskog Petrovca. Fotografijom kao profesijom bavi se od 1959., a kreativnom fotografijom od 1970. godine. Od tada pa do danas učestvovao je na svim izložbama u Jugoslaviji osvojivši niz nagrada, pohvala i plaketa. Održao je samostalne izložbe u Zenici i Sarajevu.

3

1

4

2

5

6

7

1. »Zaton - 2«
2. »Planinski motiv«
3. »AKT - 1B«
4. »Krilo«
5. »Sonja - 7«
6. »Magličasta kompozicija«
7. »Bradavica«
8. »Sonja - 10«
9. »Portret - A5«
10. »Ispaša«

8

9

10

ČOVJEK I PRIRODA

Šestoaprilski salon fotografije, ove godine četrnaesti po redu, u organizaciji FKK »Mašinac« iz Sarajeva, tradicionalno je jedna od boljih kolektivnih izložbi u našoj zemlji. Na ovaj salon prispjelo je oko 900 radova, ali je primljeno samo 95, od 50 autora. Činjenica je da među primljenim ima dobar broj kvalitetnih radova od autora za koje se, do sada nije puno čulo. Najkvalitetniji radovi su ušli u konkurenciju za nagrade i bio je težak i složen posao oko njihove raspodjele.

Dragan S. Tanasijević dobio je prvu pojedinačnu nagradu za najbolji portret (»Milan Stanišavljević«). Ta low-key fotografija se izvanrednim svjetlosnim akcentima i jednostavnom kompozicijom bazira se na veoma malom broju elemenata — centralno postavljenim likom čovjeka i slabije svjetlosno istaknutom drvenom skulpturom — idolom, lijevo od lika. Aleksandar Dolgij dobitnik je prve nagrade za kolekciju portreta. Urađeni također u low-keyu, precizno razrađeni, plijene ne toliko samim licima koliko okolinom, pozadinom, detaljima, naoko nevažnim i potisnutim, ipak izuzetno bitnim. Sofisticarne modne fotose snima Zvonimir Atletić dok, kao kontrast djeluje fotografija »Kontrasti života« Imre Husara, sa naglašenom socijalnom porukom, postavljenom sa mjerom. Janez Vlacny potvrđuje da za dobar akt nije važan lijep model (kao i kod Mapplethorpea). Osmišljena kompozicija, bez suvišnih detalja, pokazuje da i žilave, mišićave ruke i ovješene grudi mogu pružiti potpun likovni doživljaj. Odlične aktove je izložio i Aleksandar Cvetinovski dovodeći u odnos ženu i prirodu.

Priroda je preokupacija mnogih autora: Mladena Aškrabe, Janeza Juvana, Vlade Milinkovića, Krala Pesjaka, Aleksandra Brendana, Čedo Paunovića. Mladen Aškraba i Vlada Milinković se interesuju za detalj, kojim, izvlačeći ga iz konteksta grade kompoziciju. Milinković postiže izvanrednu minucioznost u svojim radovima. Njima nasuprot po gledanju stoji kolekcija Karla Pesjaka koji snima pejzaž, egzotičan a i iskonski. Janez Juvan interveniše u prirodi i izrezom izdvaja detalje u fotosima »Nekaj po Mađarsko« a istovjetnim postupkom u fotografiji »Tako, trava« teksturom i intervencijom — kompozicijom postiže ritam. Čedo Paunović duplim eksponiranjem nejednakog intenziteta podržava vazдушnu perspektivu.

Na izložbi su zastupljene uglavnom fotografije orijentisane ka čovjeku i prirodi, malo je radova sa drugom tematikom, pogotovo eksperimenta (jedan od rijetkih je Duško Vričko). Također je vidljivo da su kvalitetni autori koncentrisani u Beogradu, Ljubljani i Zenici (od bosanskohercegovačkih). S obzirom da je dosta radova odbijeno zbog lošeg kvaliteta, a broj izložbi je desetkovan, evidentna je kriza kreativne fotografije kod nas. Ekonomske krize su često bile poticajne za umjetničke pomake i nada je da je ova kriza duha kratkotrajna. Nada nije bez osnova — oni su spomenuti anonimni kvalitetni mladi autori.

Denis Markić

Tanasijević S. Dragan: »MILAN STANIŠAVLJEVIĆ«

Aškraba Mladen: »NADIRANJE«

Karlo Pesjak: »SAMOTAR«

JUGOSLOVENSKI MODEL

Učestvujući u realizaciji obilježavanja Dana mladosti u 1988. godini Foto kino video klub »Novi grad« Sarajevo organizovao je predavanje iz oblasti fotografije pod nazivom »Jugoslovenski model«. Predavanje je održao već aformisani fotograf Simončič Vlastja iz Ljubljane, majstor fotografije FSJ. »Jugoslovenski model« predstavlja skup registrovanih i patentiranih načina dobivanja fotografija bez fotoaparata, a autor ovog modela je Vlastja Simončič.

Predavanju, koje je održao u Domu mladih u Sarajevu, prisustvovalo je stotinjak gledalaca uglavnom učenika osnovnih i srednjih škola, nastavnika tehničkog obrazovanja i članovi sarajevskih foto klubova. Osim teoretskog dijela o načinu dobivanja fotograma, starograma i kemograma, prezentiran je i praktičan rad u koji su bili uključeni prisutni učenici. Kompletно predavanje snimljeno je na video traku te će se koristiti kao edukativno sredstvo u budućem obrazovanju učenika.

PRIZORI IZ BRAZILA

U sklopu realizacije programa likovnih manifestacija u Domu mladih u Sarajevu održana je u toku novembra i decembra izložba fotografija poznatog italijanskog fotografa Vittoria Graciana, pod nazivom »Prizori iz Brazila«. Autor se na ovoj izložbi predstavio sa tridesetak fotografija uglavnom socijalne tematike, tehnički besprekorno urađenih u Cibahrom postupku. Tehnička perfekcija, dobro uočeni odnosi boja, kao i izuzetno, dobro predstavljani odnosi čovjeka i sredine u kojoj živi, najveće su značajke ove izložbe.

Početkom mjeseca decembra kao gost Doma mladih i Foto kino kluba »Novi grad« boravio je i sam autor u Sarajevu, gdje je u prostoru Galerije Doma mladih održao pro-

jekciju dijazpozitiva na temu odnosa čovjeka i urbane sredine. S obzirom da je većina ovih radova, kao i radova na izložbi snimljena u Brazilu, te su se u program uključili i studenti iz Brazila koji studiraju u Sarajevu izvođenjem prigodnog programa. U toku dvodnevno boravka organizovan je workshop sa autorom, te posjete Spomen-parku Vraca i Galeriji fotografija Novi grad. Tom prilikom dogovorena je saradnja između ove galerije i Greg galerije iz Katanije. Početak ove saradnje biće postavka izložbe fotografija Foto kino kluba »Etna« iz Katanije u prostorijama Galerije »Novi grad«.

USPJELI »DANI FOTOGRAFIJE BiH«

Tri izložbe, projekcija dijazpozitiva, predavanja o likovnim elementima i kompoziciji u fotografiji, pa čak i snimanje akta u improvizovanom ateljeu, samo su neki od sadržaja koji su ove godine pra-

tili održavanje bosanskohercegovačkog dana fotografije u Bosanskoj Dubici.

Dani bosanskohercegovačke fotografije — koji su upravo održani u Bosanskoj Dubici — predstavljali su nesvakidašnji događaj, kako za građane tako i članove Foto-kluba »Fenix«, koji su ugostili istaknute fotografske stvaraoce. Zainteresirani su mogli da prisustvuju otvaranju izložbe fotografija, projekciji dijazpozitiva, predavanjima kao što su to, na primjer likovni elementi u fotografiji i kompozicija. Organizovano je i praktično snimanje u improvizovanom ateljeu, zatim, posjeta Jasenovcu i Gradini.

Ovakvi, kakvi jesu, Dani bosanskohercegovačke fotografije organizuju se svake godine u drugom mjestu, istovremeno, oni predstavljaju pravu smotru godišnje produkcije, i, uopšte dometa čitave jedne generacije stvaralaca u oblasti fotografije, koji se ovaj put nisu predstavili u najboljem svjetlu.

Valja reći, prije svega, da se ovdje na jednom skućenom prostoru (u Domu kulture) našlo nekoliko likovnih manifestacija; tu su Republička i Om-ladinska izložba, dijazpozitivi, ali i radovi 10 najistaknutijih izlagača iz Bosne i Hercegovine koji su mogli, da je sve shvaćeno ozbiljnije, sami da se predstave s daleko više boljih fotografija. Neki od njih, kao što je to slučaj sa Stojkom Mičić i Milenkom Petkovićem, nisu uopšte poslali svoje radove na ovu likovnu manifestaciju, mada su to — shodno pravilniku Foto saveza BiH — bili obavezni da učine.

Susretima u Bosanskoj Dubici, koje su, na opšte zadovoljstvo, veoma uspješno organizovali članovi Foto-kluba »Fenix« — izvjestan šarm dale su prateće manifestacije. Predavanje Nikole Marušića na temu likovni elementi fotografije, praćeno većim brojem dijazpozitiva, kao i razgovor sa Vlastjom Simončičem, istaknutim stvaraoцем iz Slovenije, koji je sa sobom ovamo donio stotinjak svojih radova i održao maestralno predavanje o kompoziciji, svakako su svjetla tačka u ovogodišnjim Danima bosanskohercegovačke fotografije.

Fotografski stvaraoци iz Bosanske Dubice bili su posebno zainteresovani za snimanje u improvizovanom ateljeu, jer su se po prvi puta susreli s mogućnošću snimanja akta i portreta u nesvakidašnjim uslovima, uz raspoloživu rasvjetu. Radilo se u grupama, pa nije izostala razmjena iskustava i opreme.

FOTO PLENER »PLOVDIV '88«

U bugarskom gradu Plovdivu, od 10. do 17. oktobra održan je Foto plener, na kojem je ispred Foto saveza BiH učestvovao Tošo Mitaševski iz Sarajeva.

Plovdiv, centar bugarske fotografije, početkom oktobra mjeseca, bio je mjesto okupljanja fotografija iz Evrope i SAD, na već tradicionalnoj međunarodnoj nedjelji fotografije. Ova manifestacija obuhvatila je nekoliko izuzetno zanimljivih izložbi autora učesnika, a centralnu aktivnost predstavljao je foto plener.

Prezentirane izložbe fotografija bile su postavljene u više izuzetno atraktivnih prostora od moderne galerije u centru Plovdiva, do starinskih kuća adaptiranih u galerije u starom dijelu grada. Posebno je potrebno istaći slijedeće postavke izložba američke reportaže Yendi Totris o žrtvama rata u Vijetnamu, izložba belgijske fotografije, te izložba u boji fotogrupe »Kazeulk«. Treba istaći zanimljivu izložbu porodice Prodanov, koja se već tri generacije bave fotografijom.

Na tradicionalnom foto pleneru učestvovalo je 12 učesnika iz 9 zemalja. Pored zemlje domaćina, učestvovali su predstavnici iz Jugoslavije, SSSR-a, Čehoslovačke, DR Njemačke, Kipra, Grčke, Poljske i Mađarske.

Učesnici foto plener imali su veoma interesantan program boravka, u okviru koga je posjećen bačkovski manastir iz X vijeka, planinski gradić Smoljan, te selo Široka Luka. Učesnici planera imali su zadatak da u ovim posjetama, kao i u samom Plovdivu, izvrše snimanje od kojih su kasnije dužni da izrade četiri fotografije koje ostaju u vlasništvu organizatora. Od fotografija koje su učesnici napravili, organizuje se zadnji dan boravka izložba fotografije.

Posebna zanimljivost je predstavljanje autora. Naime, svake večeri su se predstavila po dva autora sa svojim radovima. Na taj način su učesnici plenera upoznali zbivanja i tendencije u fotografiji drugih zemalja.

Zanimljiva je, takođe, bila i razmjena informacija o organizovanosti foto saveza zemalja učesnica. Posebnu pažnju je privukla informacija o organizovanju Dana fotografije bugarskog saveza tkz. »Fotovakacija« koja se svake godine održava u Varni i okupi oko 350 fotografa. Sponzori ove manifestacije su CANON, ILFORD, FUJI i drugi, koji obezbjeđuju besplatno materijal i razvijanje ili tehničku opremu.

Na kraju treba konstatovati da su međunarodna druženja fotografa u cilju razmjene informacija i znanja izuzetno potrebna.

Zbog već tradicionalne dobre organizacije i poznatog gostoprimstva organizator foto plenera zaslužuje sve pohvale.

T. Mitaševski

DA SE NE ZABORAVI

IZLOŽBE FOTOGRAFIJA

DOBOJ '88.

U prostorijama Radničkog univerziteta u Doboju od 16. do 13. maja 1988. godine održana je tradicionalna 23. po redu izložba fotografije i dija pozitivita pod nazivom »Doboj '88«. Selektor izložbe bio je poznati stvaralac u fotografiji Milenko Petković, kandidat majstor FSJ. Za selekciju je prispjelo 517 fotografije od 103 autora iz 33 klubova i 47 dija pozitivita od 30 autora iz 18 klubova.

Nagrade za fotografije dobili su Vladimir Pečkovski, Anđelo Božac i Aleksandar Kelić, a za kolekcije fotografije Bogo Čerin, Predrag Bosnar i Aleksandar Dolgi.

U konkurenciji dija pozitivita dodjeljene su jedna prva, dvije druge i tri treće nagrade dok se zbog izuzetno loše ponude nisu mogle dodjeliti nagrade za kolekciju.

Nagrade su osvojili: Vladimir Šimunić, Svenibor Pohajda, Mihajlo Zwik, Željko Car, Mijat Mandić i Milorad Nikolin.

NA 1.676 METARA

Članovi FKK »Igman« iz Konjica, Kasalo Dino i Tomić Zvonimir-Nona, zaljubljenici fotografije i planina, priredili su rijetko prijatno iznenađenje za svoje istomišljenike iz Zenice, Sarajeva, Brnja Luke, Mostara i Konjica.

Oni su, naime, u neobičnom ambijentu Planinskog doma »Jezerce« na Prenju, u aprilu mjesecu na nadmorskoj visini od 1.676 metara iznad sivila svakodnevnice, organizovali izložbu fotografija »Ajmo u planine«.

ZENICA '88.

U sveopštoj suši fotografskih izložbi raduje podatak da su članovi FKK »Student« iz Zenice uspjeli da održe lijepu tradiciju organizovanja izložbe fotografija »Zenica '88«. Izložba je održana od 24. do 31. maja 1988. godine na Mašinskom fakultetu u Zenici. Selektor izložbe bio je Latinović Milan, kandidat majstora FSJ. Tema izložbe je bila slobodna, pa pristiglo je za selekciju preko hiljadu fotografija i dija pozitivita. Za prezentaciju na izložbi izabrano je 120 fotografija i 75 dija pozitivita.

Nagrade za kolekciju fotografija dobili su: Stjepan Car, Aleksandar Dolgi, Jože Vrč, a za pojedinačne fotografije Marjan Bažato, Zoran Stanković i Nebojša Čejović.

Nagrade za dija pozitive osvojili su Dragagan Milovanović, Mirko Linec, Željko Stajić, Ekrem Sivo, Murat Jašarević i Janoš Koso.

Kao i po običaju izložba je propraćena kvalitetno urađenim katalogom.

DRAGUTIN RADAN IZLAGAO NA RIJECI I U SARAJEVU

— U organizaciji FK INA Rafinerija RIJEKA, održana je samostalna izložba Fotografije Dragutina Radana — u vremenu od 5. do 15. aprila 1988. godine. Autor se predstavio sa 30 radova među kojim su bili i iz njegovog ciklusa »Kreativni protest«.

Ista izložba je bila postavljena u Omladinskom centru, o organizaciji Omladinskog kluba »Ivo Lola Ribar«, a u okviru obilježavanja Dana mladosti. Malo neuoobičajeno — izložba je ovdje bila od 30. aprila do 26. maja 1988. godine.

— Na XI međunarodnom sajmu »Drvo« u KSC »Skenderija« od 17. do 21. oktobra 1988. godine bila je postavljena Deveta samostalna izložba fotografije Dragutina Radana. Autor je postavio 34 fotografije na temu »drvo« nastale u periodu od 1973. do 1988. godine.